

Ακαδημαϊκό έτος 2013-14

Αναπλ. Καθηγήτρια Ν.-Χ. Μπανάκου-Καραγκούνη

Διάγραμμα του μαθήματος : Γνωσιοθεωρία-Μεταφυσική (ΦΣ 111)

Πρώτο μάθημα

Οι απαρχές της μεταφυσικής και η ιστορικοφιλοσοφική της εξέλιξη. Η **πλατωνική** διάσταση της πραγματικότητας σε δύο επίπεδα και η ιεράρχησή τους. Από τη σωματική αναζήτηση ορισμών στην επαγωγική παραγωγή του γενικού. Κύρια γνωρίσματα των μεταφυσικών συστημάτων: α) η διάκριση του εμπειρικού *εντεύθεν* και του υπερεμπειρικού, υπερβατικού *εκείθεν*. β) το αίτημα της έλλογης γνώσης του όντως όντος, η μέσω του λόγου εύρεση έσχατων αληθειών.

Η αντιπαράθεση ρεαλισμού και νομιναλισμού κατά τον **Ύστερο Μεσαίωνα**. Η έριδα περί των καθολικών εννοιών (*universalia*). Ο Γουλιέλμος του Ockham και ο τερμινισμός. Επικέντρωση του νομιναλισμού στη γλωσσική/γραμματική μελέτη των όρων (*termini*). Βλεψεις προς τη συγκρότηση μιας κοσμικής επιστήμης του πραγματικού, εμπειριστικά προσανατολισμένης (Ockham, Duns Scotus).

Δεύτερο και τρίτο μάθημα

Η αντιπαράθεση του ανθρωπισμού στον τερμινισμό κατά την **Αναγέννηση**. Η γλώσσα όχι ως άκαμπτο σύστημα κανόνων αλλά ως μέσο έκφρασης του πλούτου της ανθρώπινης κατάστασης. Πρωτεία στη ρητορική έναντι της λογικής και στη *vita activa* έναντι της *vita speculativa* ή *contemplativa*. Μετατόπιση του ενδιαφέροντος από το αντικείμενο της γνώσης στις διαδικασίες της και από τη μεταφυσική στη γνωσιοθεωρία.

Μέσα 16^{ου} έως μέσα 17^{ου} αι.: 1) **Γαλιλαίος**. Η μαθηματικοποίηση της φύσης και η αναβάθμιση των αισθητών και του γίνεσθαι. Εγκατάλειψη της μεταφυσικής υπεροχής της σταθερότητας του είναι. Αυτοδιαίωνιση της κίνησης. Η διάκριση πρωτογενών και δευτερογενών ιδιοτήτων και οι φιλοσοφικές της συνέπειες. Υποβάθμιση της αντίληψης και της εμπειρίας [νήξη στην κριτική που ασκήσαν στις θέσεις αυτές φιλόσοφοι όπως ο Husserl, Merleau-Ponty, ο Putnam κ.ά.]. 2) **F. Bacon**. Πολεμική κατά της αυθεντίας αλλά και κατά του σκεπτικισμού. *Idola*. Επαγωγική μέθοδος. Η αξία του πειράματος. Η ιδέα μιας καθολικής επιστήμης γενικών κατευθυντήριων γραμμών. 3) **Descartes**. Βασικές κατευθύνσεις της νοησιοκρατικής φιλοσοφίας του. 17^{ος} αι. **Locke**. Η θεμελίωση του εμπειρισμού και οι διαφορές του από την αισθησιοκρατία των Γάλλων εγκυκλοπαιδιστών του 18^{ου} αι.

Τέταρτο και πέμπτο μάθημα

18^{ος} αι. Ο εμπειρισμός, ο σκεπτικισμός και η φυσιοκρατία του **Hume**: η συμβολή του στο πεδίο της γνωσιοθεωρίας. Η κριτική της έννοιας της ουσίας και του νόμου της αιτιότητας. Ανάλυση αποσπασμάτων από σχετικές μελέτες των Deleuze (Ντελέζ) και Strawson (Στρώσον).

Έκτο, έβδομο και όγδοο μάθημα

Imm. Kant: η κριτική των γνωστικών ικανοτήτων του υποκειμένου. Η ριζική απόκλιση της νεότερης από την αρχαία γνωσιολογία. Ανάλυση αποσπασμάτων από τα *Προλεγόμενα σε κάθε μελλοντική μεταφυσική*.

Ένατο και δέκατο μάθημα

Στόχοι και τυπολογία της κριτικής της μεταφυσικής από τον ύστερο Μεσαίωνα και εξής: γνωσιοθεωρητικός, γλωσσικός, ιστορικο-κοινωνικός, ανθρωπολογικός. Δύο κυρίαρχες τάσεις κατά τους **19^ο και 20^ο** αιώνες: **A) κριτική της μεταφυσικής** από ανθρωπολογική σκοπιά (Nietzsche, Dilthey) και από γλωσσική σκοπιά (θετικισμός, αναλυτική φιλοσοφία) και **B) ανανέωση της οντολογίας** (Heidegger, Merleau-Ponty).

Το φιλοσοφικό τοπίο στη Γαλλία στα μέσα του 20^{ου} αι. Οι τρεις κυρίαρχες μορφές: Hegel, Husserl, Heidegger.

Ενδέκατο και δωδέκατο μάθημα

Βασικές έννοιες της φαινομενολογίας του **Husserl**: φυσική στάση, φαινομενολογική αναγωγή, συγκρότηση, αναφορικότητα (προθετικότητα ή αποβλεπτικότητα), φαινόμενο, βίωμα, κριτική του νατουραλισμού και του ψυχολογισμού, ανατίμηση της «δόξας» και του αντιληπτικού ενεργήματος, κόσμος-της ζωής.